

Kultura berriak bizitzeko aukera

Aminata Diop Seck

Amher SOS Arrazakeria elkarteko kidea

Emakumea naiz. Beltza naiz. Afrikarra naiz. Senegaldarra naiz. Wolof naiz. Ezkertiarra naiz. Borrokalaria naiz, eta feminismoak gizon eta emakumeen arteko berdintasuna bilatzen badu, feminista naiz. Euskaldun sentitzen naiz, nahiz eta oraindik 'eus-kara ez dudan'... baina horretan ari naiz.

Senegal Afrikaren baitan

Afrikarra naiz, eta Europatik hain gertu eta aldi berean hain urrun dagoen kontinente horri buruz nahi nuke aritu, hain ezezaguna eta aldi berean hain ezaguna pobrezia, goseari, analfabetismoari, gaixotasunei, tragediei eta abarrei buruz hitz egiten denean.

Afrika aniztasun kultural, linguistiko, etniko eta erlijioso handiko kontinentea da (eta ez da herrialdea). 2.000 herri desberdin baino gehiago ditu, eta 1.300 berezko hizkuntza baino gehiago. Ezinezkoa da, nire ustez, afrikar kultura bati buruz hitz egitea. Horrenbestez, nahiago dut Senegali buruz hitz egin, Afrikako 54 herrialdeetako bati buruz, zeinaren izen ofiziala Senegalgo Errepublika den –woloferaz ‘gure itsasontzia’ esan nahi du–. Senegaldar kultura bati buruz hitz egitea ere oso arriskutsua da, herrialdeak duen aniztasun linguistiko, kultural eta etnikoa kontuan hartuta.

Woloferraren garrantzia eta rola

Wolofera da nire ama hizkuntza, baina, sarritan, lekuaren, gaiaren, unearen edo solaskidearen arabera, pentsatu woloferez, frantsesez, gaztelaniaz edo gaur egun batzuetan nire oinarritzko euskaraz ere egiten dut. Batzuetan hizkuntza guztiak nahasiz ere pentsatzen dut. Nire egunerokoa hizkuntzen nahasketa bat da. Eta etxean zein hizkuntza hitz egiten dugun galdetzen didatenean, inoiz ez dakit ziur erantzuna. Borroka asko egin dugu frantsesa gure eguneroko hizkuntza izan ez dadin, baina hizkuntza horren eragina izugarria da oraindik. Eragin hori argi nabarmentzen da hizkera teknikoa edo hainbat termino espezifikoko eskatzen dituzten gai jakin batzuei buruz jarduten dugunean.

Senegal kolonia frantsesa izan zen (utzi ote dio izateari, dagoeneko?). Hezkuntza elebiduna da, eta alde batetik frantsesa eta bestetik sei hizkuntza nazional (wolofera, pulaarera, sererera, diolera, soninkera eta mandinkera) biltzen ditu. Wolofera biztanleen %40en ama hizkuntza da, eta %40en bigarren hizkuntza. Datu oso garrantzitsua da hori, kontuan hartzen badugu Afrikako herrialde gehienetan gehien hitz egiten den hizkuntza konkistatzailearena dela.

Erljioa eta kultura

Senegalen gehiengoaren erlijioa musulmana. Biztanleen %90 baino gehiago musulmanak dira, eta horietako gehienak oso praktikanteak, gainera. Hala eta guztiz ere, sineskera mistikoa oso hedatuta dago oraindik. Herrialde horretan ere kulturak asko eragiten du erlijioan. Senegaldar emakume tipikoak ez darama zapi islamikorik. Izan ere, emakume horien jantzien kolore alai eta deigarriak dira atentzioa ematen duten lehen gauza; horrela, lekurik urrun eta hondatuenean ere alaitasuna eta bizitzarekiko grina transmititzen dute. Gizartea oso irekia eta adeitsua da Senegalen, eta horri esker uler daiteke hainbat eta hainbat kultura, erlijio eta hizkuntza desberdinen arteko bizikidetzaren onak.

Emakumeen hezkuntza

Nesken hezkuntzarako sarbideak arazo larria izaten jarraitzen du, batik bat landaguneetan. Guraso askoren ustez, neskak eskolara eramatea denbora eta diru xahutze hutsa besterik ez da; garrantzitsuena, aldiz, etxeko lanak egiten eta etorkizuneko senarrak zaintzen irakastea da, kontuan hartzen badugu neska bat ezkontzen denean senarraren familiaren etxera joaten dela bizitzera. Hiriguneetan, neskek zorte pittin bat hobea daukate, duela urte batzuetatik hona gero eta neska gehiago ikusten baitira eskolatan. Eta dagoeneko ez du halako harridura sortzen ikasgelatan mutil baino neska gehiago ikusteak, batik bat bigarren hezkuntzan; izan ere, ez dugu ahaztu behar lanbide asko eta asko soilik gizonentzat gordeta daudela. Mutilek eskola utz dezakete eta lanbide bat ikasi; baina, emakumeen kasuan, lan on bat edukitzeko bide bakarra ikasten jarraitzea da.

Guraso askoren ustez, neskak eskolara eramatea denbora eta diru xahutze hutsa besterik ez da; garrantzitsuena, aldiz, etxeko lanak egiten eta etorkizuneko senarrak zaintzen irakastea da

Emakumeen ahalduntzea

Landako emakumearen bizitza ez da erraza. Emakume oso langileak dira, beti lanpetuta eta lan bat baino gehiagorekin: ereitea, ur bila joatea, garbitzea, seme-alabak zaintzen dituen bitartean azokako saltokia gobernatzea... Bitartean, gizonezkoek berriretan igarotzen dute eguna. Hirietan pixka bat aldatzen da kontua: ohikoa da biek lan egitea; baina onartu beharra dago etxeko lanak batez ere emakumearen gain daudela, izan etxeko langile, izan etxeko anderea bera.

Alde batetik, senegaldar emakumea oso borrokalaria da bere eskubideen alde; baina, bestetik, ama eta emazte betebeharrak

(etxea eta familia zaintzea) onartzera derrigortuta sentitzen da. Independentzia garaitik, emakumearen rola asko sustatu da herrialdearen garapen ekonomiko eta sozialari begira. Emakumearen independentzia ekonomikoaren eta lan eta finantza merkatuetara sartzearen aldeko hainbat gizarte politika garatu dira. Hitz batean, emakumeak beren emantzipazioa landuz joan dira, hitz hori erabiltzen ez den arren.

Emakumeen aurkako genero bortizkeria larriena, nire us-tez, poligamia da. Emakumeen beldur handiena, hain zuzen ere, beren senarrak egun batetik bestera berriro ezkontzea da, nahiz eta azken urteotako joera, batik bat hirietako gazteengan, emazte bakarra edukitzea den.

Klase sozialak

Eguno klase sozialak erresumak existitzen ziren garaiko lanbideetatik eratortzen dira. Wolofak kasta sistema baten pean gobernatzen ziren; gaur egun ere indarrean jarraitzen du oraindik sistema horrek, baina garai batean baino zorroztasun txikiagoarekin. Noblea ezin zen zapatariaren alabarekin ezkondu, eta kantaria ere ez urregilearekin. Tradizio hori desagertzen ari da pixkanaka, batez ere hirietan; baina familia askotan, oraindik, ez nahastea da araua. Ez dio axola diru gehiago edo gutxiago nork duen. Tradizioa errespetatzea da helburua.

Emakume etorkinak Espainiako Estatuan

Espainiako Estatura 2004an iritsi nintzen, eta Senegaldik Espainiako Estatura migratzen duten senegaldar emakume gehienak bezala, familia berriz elkartzeagatik etorri nintzen. Ohikoena haxe baita, lehenbizi gizonak ateratzen dira bizimodua ateratzera, eta gero beren emazte eta seme-alabak ekartzen dituzte. Dena den, gizon askok nahiago dute hemen bakarrik bizi, eta familiak beren herrian geratzen dira. Eta gero eta emakume gehiago daude beren kontura irteten

direnak eta emigrazioaren abenturari ekiten diotenak, baina zehaztu beharra dago emakume ezkongabe edo dibortziatuak izaten direla.

Wolof kulturari buruz lehen egindako analisisia ikusita, kultura, erlijio eta hezkuntza arloko ezberdintasunak aintzat harturik, esan genezake integrazioa konplexua eta uste baino prozesu luzeagoa izaten dela. Aldaketa ia errotikoa da, eta Espainiako Estatura migratzen dugun afrikar emakumeek –espainiar kolonia ohi gutxi batzuetakoek ezik– topatzen dugun lehen arazoa hizkuntzarena da. Latinoamerikar emakume migratzailearekin alderatuta, desabantaila ikaragarria da. Latinoamerikarrak lehen egunetik sar daitezke lan merkatuan (kasu gehienetan merkatu beltzean, egia esan), baina guk hizkuntz ikaskuntza prozesu bat igaro behar dugu aldeztu aurretik.

Espainiako Estatura iritsi nintzenean, dena erraza izango zela pentsatu nuen. Egia esan, ez daukat kexatzeko arrazoi handirik, nik baino askoz okerrago pasatu duten beste batzuen aldean; baina, hala eta guztiz ere, gauzak ez zaizkit nik uste nuen bezala joan. Ikasketak nituen, gaztelania ere gutxi gorabehera hitz egiten nuen, eta, paperak behar bezala nituen, nire ikasketekin eta ordura arte egindako lanarekin bat zetorren horretan lan egiten has nintekeela pentsatzen nuen. Baina berehala konturatu nintzen pentsatutako hori ez zela beteko, errealitatea guztiz desberdina zela. Kaleko jendeari ez nion oso ongi ulertzen, baina Zapaterori den-dena ezin hobeki ulertzen nion.

Hona etorri eta hiru astera, berriro nire herrialdera itzultzekotan egon nintzen. Baina, tira, ikus dezakezuenetz, hamahiru urte pasatu dira eta oraindik hemen nago. Eta ez naiz bakarra. Nik bezalaxe pentsatu duen jende asko ezagutu dut, gizon zein emakume, baita azkenean itzuli diren asko ere, batik bat krisi ekonomikoaren unerik latzenetan. Nik esaten nion nire senarrari ezin nuela horrela bizitzen jarraitu: egun osoa ia bakarrik (berak gauez egiten zuen lan, eta goizez ikasi egiten zuen), eta epe laburrean lan egiteko ia batere aukerarik

gabe. Hona etortzea amesten duten hango gure lagunek pentsatuko dutenaren beldurrez ez gara gutako asko jaioterrira itzuli. Gurasoei azalpenak emateko beldurrez.

Nire lehen semea jaio eta sei hilabetera, hau da, Bartzelonara iritsi baino hamabost hilabete geroago, udalaren lanbide plan batean lan egiten hasi nintzen. Eta orduan hasi nintzen beste herrialde eta beste kontinente batzuetako etorkinak ezagutzen, eta, leku desberdinetatik etorri arren, gauza asko eta asko partekatzen ditugula ikusten. Eta horrela, lanez lan, denetik egiten aritu izan naiz: kale garbitzaile, sukaldeko laguntzaile, etxe garbitzaile, elikagaien manipulatzaile, zaharren eta umeen zaintzaile... Denetik, oraindik nire herrialdean nengoenean lan egitea

Gehienok arrazoi ekonomikoengatik migratzen dugunez, sarritan ez gara honetaz konturatzen: nire iritiz, aberastasunik handiena beste kultura batzuk bizitzeko aukera izatea da

pentsatzen nuen hori ezik. Eta pixkanaka-pixkanaka ahaztuz joan naiz egun batean karrera bat eduki nuela. Hala eta guztiz ere, ez diot inoiz ikasteari utzi. Aukera izan dudan guztietan ikastaroak egin ditut. Eta atzerritarren legea ongi ezagutzeko jakin-min handia izaten jarraitzen dut: urte askotan zehar, emakume askori

lagundu behar izan diet beren dokumentazioa tramitatzen, eta baita emakume etorkin eta langile gisa dituzten eskubi-deak indarrean jartzen ere.

2013an, langabezia sari ia guztiak agortu ondoren, hiriz aldatzea erabaki genuen, zorte hobearen bila. Estatistikei begirada bat emanez, estatuko langabezia indize txikiena Euskal Herriak zuela ikusita, hona etortzea erabaki genuen. Eta gure hiru urteko semearekin bizitza berri bati, esperientzia berri bati ekin genion hemen. Jakina, orduantxe izan genuen lehen harremana euskararekin. Hona iritsi eta bi astera, euskara ikasteko matrikulatu nintzen. Katalunian izandako esperientziarekin, oso azkar ulertu dut, hiru urteko seme bat

edukita, umeak eskolaratzerakoan erabiliko duen hizkuntza ezagutzearen garrantzia eta premia. Gehienok arrazoi ekonomikoengatik migratzen dugunez, sarritan ez gara honetaz konturatzen: nire iritziz, aberastasunik handiena beste kultura batzuk bizitzeko aukera izatea da, gure pentsamolde eta jokabideetan hain onak ez diren gauzak alde batera utzi ahal izatea, eta kultura berritik gure ongizate pertsonal eta familiarerako onuragarriak izan daitezkeen alderdiak hartzea. Nik, bederen, ahal dudan guztia aprobetxatzen dut.

Bizi naizen herrian etorkinei atzerritarren legearen inguruan benetan laguntzen dien elkarte bat badagoela jakin nuenean, boluntario bezala izena eman nuen eta nire aisialdian ahal nuen guztian laguntzen hasi nintzen. Asko babestu naute iritsi berri batek gehien behar dituen gauza konplexuenetan ere: umeentzako jarduerak bilatzea, hezkuntza zentroa hautatzea...

Elkarte horretan lehenik boluntario gisa eta gero langile modura izan dudan parte hartzeak asko eman dit, eta asko ematen jarraitzen dit. Hogei herrialdetik gorako emakumeak ezagutu ditut, bakoitza bere izaera kultural eta ideologikoarekin eta, batik bat, emakume etorkin gisa dituzten bizipenekin. Kulturaren, hizkuntzaren, erlijioaren ikuspuntutik ezberdintasun asko izan ditzakegu, baina emakume etorkin izateak batzen gaitu, horrek esan nahi duen guztiarekin. Beste bi kiderekin batera koordinatzen dudan emakume talde bat daukagu, eta gure xede nagusia gure egoera laboral, sozial, ekonomiko eta familiarra hobetzea da. Ahalduntzearekin, sentsibilizazioarekin eta emakume etorkinen eta batik bat etxeko langileen eskubideekin lotutako gaiak jorratzen ditugu emakume horiekin batera.

Ezin dugu Espainiako Estatuko emakume etorkinez hitz egin etxeko langileen gaia ukitu gabe. Izan ere, Euskal Herrian, adibidez, Sortzen aholkularitzak eta Mujeres con voz elkarteak egindako azterketa baten arabera, etxeko langileen %87 emakume etorkinak dira. Egiten duten lana garrantzitsua izan arren, gutxien baloratutako, okerren ordaindutako

eta gutxien babestutako langileak dira. Emakume, atzerritar eta etxeko langile izateagatik, egunero-egunero sufritzen dute diskriminazioa. Beren oinarrizko eskubideen urraketa zigorrik gabe gelditzen da sarritan, emakume horien egoera administratibo irregularragatik, lana galdu eta kalean gelditzeko beldurragatik. Emakume horiek ez dute klase sozialik, besterik gabe ikusezinak baitira.

Amaitzeko

Ondorio gisa, afrikar emakume beltzen zaurgarritasuna azpimarratu nahi dut. Emakumeok emakume izateagatik bakarrik diskriminatzen bagaituzte, afrikar emakumeak afrikar, beltz eta analfabeto izateagatik ere (suposatzen da afrikar emakumeak ezin duela idazten eta irakurtzen jakin) diskriminatzen dituzte, sarritan funtsik ez duten estereotipoetan oinarrituta (putak, otzanak, ezjakinak...). Horrenbestez, denok batera bakoitzak bere lekua eduki ahal izango duen gizarte berdinezaleagoa eraikitzeko deia egin nahi nuke. 🌱

[Erredakzioan euskaratua]